

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 7.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.7.18>
УДК 330.341.1**

*З. В. Юринець,
д. е. н., професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9027-2349>
О. В. Кривень,
к. е. н., доцент кафедри економіки України,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7487-0760>
Б. Ф. Байда,
к. е. н., завідувач кафедри організації та економіки фармації,
технології ліків та біофармації
Львівський медичний університет, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2958-7848>*

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК СТАРТАП-ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ

*Z. Yurynets
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management,
Ivan Franko Lviv National University
O. Kryven,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economy of Ukraine,
Ivan Franko national university of Lviv
B. Baida,
PhD in Economics, Head of the Department of Organization and Economics of
Pharmacy, Drug Technology and Biopharmaceutics,
Lviv Medical University*

THE INFLUENCE OF STATE REGULATION ON THE DEVELOPMENT OF START-UP ENTREPRENEURSHIP IN THE SPHERE OF FINANCING INNOVATIONS

У статті представлено поглиблений аналіз впливу державного регулювання на розвиток стартап-підприємництва з метою посилення фінансування інновацій. Зазначено, що держава може стимулювати як появу стартапів в регіоні (країні), так і діяльність інституцій, які їх підтримують (бізнес-ангели, венчурний капітал, корпоративні фонди венчурного капіталу, інкубатори та акселератори). Сприяння потребують сфери, де держава може і повинна відігравати активну роль для розвитку стартап-підприємництва: підтримка інвестицій фондів венчурного капіталу, фінансування фундаментальних досліджень в ЗВО і допомога в розробленні нових концепцій, які можна комерціалізувати, підтримка науково-дослідної діяльності. Комплексна система державної підтримки повинна включати як пряму допомогу, яку стартап-підприємництво отримує для виконання поставленого завдання (інвестиції, навчання, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи), так і непряму допомогу. Наслідки впровадження нових законодавчо-правових норм і правил можуть бути різними в різних часових горизонтах. Відзначено відсутність прозорого законодавчого регулювання інноваційної діяльності в Україні. Важливими елементами регулювання, які мають значний вплив на розвиток стартапів, є легкість і швидкість створення бізнесу. Регулювання експорту та імпорту також відіграє важливу роль у створенні стартап-підприємництва і веденні власного бізнесу

The article presents an in-depth analysis of the impact of state regulation on the development of start-up entrepreneurship to strengthen the financing of innovations. It is noted that the state can stimulate both the emergence of startups in the region (country) and the activities of institutions that support them (business angels, venture capital, corporate venture capital funds, incubators and accelerators). Support is needed in areas where the state can and should play an active role in the development of start-up entrepreneurship: support for investments by venture capital funds, financing of fundamental research at universities and assistance in the development of new concepts that can be commercialized, support for research activities. A comprehensive system of state support should include both direct assistance that a start-up business receives to fulfil the task (investment, training, research and development work), and indirect assistance. The consequences of introducing new legal norms and rules may differ in different time horizons. The correct formation of the legal regulatory environment is considerable for all

participants in innovative activities, but their high quality and low degree of complexity are especially serious at the initial stages of the development of startups. Highly innovative organizations operating in entirely new markets, often pushing the boundaries of existing business knowledge, require a flexible regulatory environment that adapts to changing conditions. The lack of transparent legislative regulation of innovative activity in Ukraine was noted. Important regulation elements that significantly impact the development of startups are the ease and speed of business creation. Export and import regulations also play a considerable role in creating a startup business and running your own business. It was concluded that for the development of new economic entities, it is necessary to take into account the peculiarities of the economic environment, the flexibility of the labour market, an understandable tax system, state aid (support for scientific research and investment in innovation) and a mechanism for the protection of intellectual property.

Ключові слова: *стартап-підприємництво, державне регулювання, фінансування, інновації, інвестиції, науково-дослідна діяльність, правове регулювання, законодавчо-правові норми.*

Keywords: *start-up entrepreneurship, state regulation, financing, innovation, investment, research activity, legal regulation, legal norms.*

Постановка проблеми. Важливим завданням для інноваційного, соціально-економічного поступу України має стати зростання рівня конкурентоздатності та інвестиційної привабливості інноваційного підприємництва. З метою вирішення соціально-економічних проблем країни, державні органи управління повинні віднайти та впроваджувати нові рішення для активізації інноваційного підприємництва, одним із яких є стартап-підприємництво. Великий інтерес у вирішенні цього питання викликає розвиток стартап-підприємництва, що демонструє, наскільки вони важливі не тільки для поточного стану економік, але, перш за все, для економічного майбутнього окремих країн і всього світу.

Стартапи стають вагомим елементом інноваційного сегменту економіки, для розвитку яких потрібним є: успішно функціонуюча бізнес-екосистема, ефективна система державного регулювання діяльності стартапів та охорони

прав на об'єкти інтелектуальної власності, налагодження доступу до належного фінансування, особливо на ранніх етапах розвитку стартапів [1]. Беручи до уваги напрацювання науковців і результати досліджень, які присвячені розвитку стартап-підприємництва, доречно провести аналіз впливу державного регулювання на розвиток стартап-підприємництва задля посилення фінансування інновацій.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань державного, правового регулювання створення та розвитку стартапів займалися різні зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема Литвин І. [5], Мельник А. [5], Барон Т. [3], Фреїлінг Й. [3], Конті А. [6] та ін. Посеред видатних зарубіжних та українських науковців, які досліджували різні регулятивні питання розвитку стартап-підприємництва доцільно відзначити: Барвенко Я. [2], Хоттенрот Х. [7], Ріхштайн Р. [7] інші. Огляд та аналіз наукової літератури свідчить про набуття все більшої популярності й актуальності формування теоретичної бази, розвиток питань практичного втілення й активізації процесів створення, функціонування стартап-підприємництва. Водночас, трансформація бізнес-середовища вимагає подальшого дослідження особливостей державного регулювання задля покращення функціонування стартап-підприємництва у сфері фінансування інновацій.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є поглиблення розуміння впливу державного регулювання на розвиток стартап-підприємництва задля посилення фінансування інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок стартап-підприємництва передусім асоціюється з вільним підприємництвом. Тому, можна помітити важливу роль, яку державне регулювання відіграє на кожному етапі розвитку стартап-підприємництва. Своїм внеском державне регулювання може сприяти покращенню функціонування стартап-підприємництва, зокрема у сфері фінансування інновацій.

Взявши на себе частину ризику, пов'язаного з розвитком нових підприємств, держава може стимулювати як появу стартапів в регіоні (країні),

так і діяльність інституцій, які їх підтримують (бізнес-ангели, венчурний капітал, корпоративні фонди венчурного капіталу, інкубатори та акселератори). Перерозподіл коштів у зони високого ризику, наприклад, завдяки підтримці інвестицій фондів венчурного капіталу, фінансуванню фундаментальних досліджень в університетах і допомозі в розробленні нових концепцій, які можна комерціалізувати, підтримці науково-дослідної діяльності загалом через субсидування – це сфери, де держава може і повинна відігравати активну роль для розвитку стартап-підприємництва.

Відповідно до зарубіжного досвіду [2] успішним прикладом державної допомоги є безповоротна грошова підтримка, зокрема гранти на конкретні види діяльності та проекти. Безповоротна підтримка для стартапів та інших малих і середніх підприємств (МСП) часто є більш доступною і має ширший обсяг, ніж у випадку великих або давно створених організацій.

Комплексна система державної підтримки повинна включати як пряму допомогу, яку стартап-підприємництво отримує для виконання поставленого завдання (інвестиції, навчання, проєкт НДДКР), так і непряму допомогу. Переважно пряму допомогу дають установі, яка згодом надає послуги для стартапів за пільговими цінами (або за ринковими, але без державної допомоги неможливо було б розробити відповідну пропозицію послуг через недостатній попит). Передусім, така ситуація має відношення до технопарків чи акселераторів.

Непряма допомога, як поворотна, так і безповоротна, може надаватися в різних формах, найцікавішими з яких є гарантії позик або співфінансування капітальних інвестицій. Перша з цих форм покликана підвищити доступність боргового фінансування для організацій з недостатньою кредитоспроможністю – у цьому випадку частина ризику перекладається на суб'єкта, що надає допомогу (хоча кредит потрібно повертати). Другий вид, тобто підтримка капітальних інвестицій, полягає в наданні додаткової ліквідності – фінансування (в рамках поворотної чи безповоротної допомоги) для нових або існуючих суб'єктів інвестування, наприклад фондів венчурного капіталу.

Правове регуляторне середовище є однією з ключових умов розвитку підприємництва в країні. Правові норми, з одного боку, залишають свободу у здійсненні підприємницької діяльності, а з іншого боку, забезпечують захист ключових інтересів підприємців та ефективну діяльність організації. Разом вони створюють можливості для розвитку конкурентоспроможного підприємницького сектору. Ці умови важливі для всіх учасників інноваційної діяльності, але їх висока якість і низький ступінь складності особливо важливі на початкових етапах розвитку стартапів.

Фіскальне правове регуляторне середовище є ключовим чинником, що визначає розвиток економіки [3]. У короткостроковій перспективі велика кількість нормативних актів є тягарем для стартап-підприємництва, особливо на ранніх стадіях розвитку. У довгостроковій перспективі вплив регулювання є більш амбівалентним, залежно від конкретних умов окремих сфер регулювання.

Водночас можна вказати на неоднозначну роль константності регуляції. У традиційному бізнес-підході незмінність правових умов сприймалася б відносно позитивно – компанії мають потрібний час для розробок, інноваційної діяльності в межах регульованих сфер, несучи низькі витрати на можливу адаптацію з нечастими нормативними змінами. У той же час високоінноваційним організаціям, які працюють на абсолютно нових ринках, часто розширюючи існуючі межі знань щодо ведення бізнесу, може знадобитися гнучке нормативне середовище, яке адаптується до мінливих умов, наприклад, технологічних. Те ж саме стосується і способу фінансування – краудфандинг (надання можливості стартапам отримати фінансування акціонерного капіталу) в багатьох країнах стикається із суворими правилами щодо публічного розміщення цінних паперів (основа функціонування фондових бірж).

В багатьох європейських країнах кілька юрисдикцій запровадили окремі правила, які дають змогу стартапам залучати капітал. В Польщі, законодавство у цій сфері не змінюється – краудфандингові платформи повинні будувати свої пропозиції таким чином, щоб вони не суперечили чинним нормам [4].

Культура інвестування у стартапи в Україні ще тільки зароджується. До краудфандингу коштів для інвестування у стартапи в Україні відносяться із певною долею скепсису, не в останню чергу через відсутність прозорого законодавчого регулювання інноваційної діяльності. Переважна більшість проєктів, які пропонуються на відомих українських платформах, є соціальними та благодійними. Водночас підвищення інвестиційної привабливості країни стане визначальним фактором відновлення економічної стабільності. Саме тому питання запровадження краудфандингу для залучення інвестицій в українські стартапи є актуальним навіть під час війни [5].

Наслідки впровадження нових законодавчо-правових норм і правил можуть бути різними в різних часових горизонтах. У короткостроковій перспективі зміна нормативів має негативний ефект – ресурси спрямовуються на адаптацію підприємств до нових нормативів. Водночас у довгостроковій перспективі деякі з запроваджених нормативних актів можуть стимулювати інновації. Тут мова йде про нормативно-правові акти щодо захисту інтелектуальної власності чи державної допомоги. Ефективна система захисту інтелектуальної власності приводить до активізації науково-дослідної діяльності, оскільки суб'єкти господарювання зможуть довше зберігати результати своєї роботи. Водночас можна навести приклади негативного впливу надто суворого захисту, який може обмежити можливості розвитку нових суб'єктів господарювання.

Середовище законодавчо-правових норм можна розділити на дві основні сфери, важливі з точки зору стартап-підприємництва – економічне та інституційне регулювання.

Економічні норми включають ті, які безпосередньо впливають на рішення суб'єктів економіки щодо попиту та пропозиції, включаючи, перш за все, податки, витрати на робочу силу, не пов'язані з оплатою праці, або стимули (наприклад, державна допомога для науково-дослідної діяльності). До цієї групи також відносять легкість відкриття бізнесу, що особливо важливо для стартапів.

Інституційні норми стосуються способу ведення бізнесу. У цій сфері існують такі групи, як правила ринку праці, що визначають його гнучкість, або ті, що стосуються державних закупівель та захисту інтелектуальної власності.

Важливими елементами регулювання, які мають значний вплив на розвиток стартапів, є легкість і швидкість створення бізнесу. Складність процедури, виражена в цих двох вимірах, може фактично відбити бажання багатьох людей займатися підприємництвом, а також породжує потребу витратити додаткові кошти на придбання спеціалізованих юридичних чи нотаріальних послуг. Як наслідок, там, де процес створення бізнесу є виснажливим і складним, тіньова економіка більша, а вигоди для економіки обмежені. Простота всього процесу створення стартап-підприємництва – це своєрідний лакмусовий папірець системи регулювання.

Через відкритість зовнішніх ринків регулювання експорту та імпорту також відіграє важливу роль у створенні стартап-підприємництва і веденні власного бізнесу. Стартапи, орієнтовані на зарубіжну експансію, досягають більшого фінансового успіху. Додаткові обмеження на експорт чи імпорт товарів, послуг, технологій чи інших нематеріальних активів можуть обмежити природний розвиток бізнесу або навіть перешкодити йому. З огляду на те, що стартапи часто ставлять за мету вийти на зовнішні ринки, а також скористатися перевагами отримання технологій, імпортованих з інших країн, ця сфера регулювання для них важлива.

Іншою сферою, яка впливає на легкість запуску стартапу, є питання державної допомоги (наприклад, підтримка науково-дослідної діяльності та інвестиції в інновації). Фіскальні стимули для НДДКР позитивно корелюють із більш стабільним зростанням у секторах з високою інтенсивністю НДДКР, що приводить до меншого відсотку стартапів з негативною динамікою зростання, але й меншою часткою швидкозростаючих компаній [6].

У стартапів, незважаючи на значні витрати на науково-дослідну діяльність, складно отримати податкові пільги у стандартній формі через податкові збитки, які вони часто фіксують на початку своєї діяльності. Таким

чином, наявність податкової структури, яка дає змогу отримати частину списаних витрат як грошове відшкодування, навіть у разі відсутності валового прибутку, є більш зручною для стартапів [7].

З точки зору економічного регулювання, елементи, що підтримують фінансування розвитку стартап-підприємництва, мають величезний вплив на розвиток стартапів, включаючи банківські гарантії та інструменти, що знижують ризики приватних інвесторів, або інститути створення бізнес-середовища за допомогою коштів громадськості.

Одним із найважливіших напрямів нормативно-правового регулювання є захист інтелектуальної власності. Ефективна система захисту дає змогу інноваторам отримувати прибуток від своїх досягнень. Володіння патентом або іншим ефективним засобом захисту інтелектуальної власності є важливим елементом у процесі пошуку інвесторів і фінансування бізнесу. Особливості захисту інтелектуальної власності залежать від кількості одержувачів у країні чи регіоні, де застосовується захист. Варто також підкреслити, що в багатьох сферах діяльності патент чи реєстрація промислового зразка не є єдиними, що формує захист інтелектуальної власності. Сюди варто віднести ще внутрішні процедури конфіденційності, відповідні угоди зі співробітниками та інші інструменти. Їх використання часто не є поширеним у стартапах, особливо на початкових етапах розвитку, коли знання засновників у цій галузі ще недостатні.

Негнучкий ринок праці, який характеризується довгостроковими зобов'язаннями підприємців перед працівниками або обмеженням форм тимчасової зайнятості, знижує готовність стартап-підприємництва йти на ризик. На такому ринку стартапи не можуть нормально функціонувати та розвиватися. Збільшення зайнятості здебільшого зорієнтоване на сфери з нижчою бізнес-невизначеністю, де відбувається освоєння значно нижчого рівня інновацій. Як наслідок, економічне середовище характеризуватиметься органічним зростанням, на відміну від можливості швидкого розширення на основі стратегії побудови нових ринків.

Жорстке регулювання ринку праці може мати додатковий негативний вплив на зайнятість у секторах із низьким рівнем зростання або стагнацією. У галузях, які вже є відносно відомими, але все ще перебувають на висхідній хвилі розвитку (наприклад, ІТ-сектор), може існувати ринок працівників, де є дефіцит кваліфікованих працівників. У такій ситуації регуляторне середовище матиме відносно менший вплив на розвиток стартапів, яким доведеться конкурувати за працівників, наприклад, через гарантування кращих умов працевлаштування. Це стосується, передусім, стартапів на більш пізньому етапі розвитку, які мають відповідні ресурси для досягнення мети. Водночас, у високоінноваційних секторах фахівці є більш гнучкі, готові приймати нові виклики. Тому, в окремих випадках для зміни профілю діяльності стартапу достатньо змінити спеціалізацію співробітників.

Держава може підтримувати стартап-підприємництво не лише надаючи допомогу, як-от гранти чи гарантії за кредитами. Суб'єкти державних фінансів є важливими замовниками та потенційними діловими партнерами. На жаль, нормативні документи щодо державних закупівель обмежують таку співпрацю. Тривалі тендерні процедури перешкоджають ефективному виконанню замовлень на інноваційні продукти чи послуги, що надаються стартапами. Крім того, критерій досвіду, який не є обов'язковим, але використовується для підтримки замовника, є неминучою перешкодою для стартапів на ранніх стадіях розвитку.

Висновки. Для розвитку стартап-підприємництва важливим є ефективне функціонування сфери фінансування інновацій, економічне середовище, державне регулювання, впровадження правових норм. Правові норми є основою функціонування будь-якого бізнесу, як стартап-підприємництва зокрема. Простота розуміння та зручність процедур важливі на початкових етапах розвитку стартап-підприємництва, коли можливості використання платної професійної допомоги спеціалістів обмежені. Несприятливе законодавство може не тільки перешкоджати веденню бізнесу, але й фактично перешкоджати діяльності. Для розвитку нових суб'єктів господарювання вкрай

необхідним є врахування особливостей економічного середовища, гнучкість ринку праці, зрозуміла податкова система, державна допомога (підтримка науково-дослідної діяльності та інвестиції в інновації) та механізм захисту інтелектуальної власності.

Література

1. Юринець З.В. Інноваційний потенціал і державна інноваційна політика в системі підвищення конкурентоспроможності і національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2016/9.pdf (дата звернення: 15.06.2023)
2. Baron T., Freiling J. Blueprint Silicon Valley? Explaining Idiosyncrasy of Startup Ecosystems. *Problemy Zarzadzania*. 2019. № 1. pp. 57–76.
3. Global Startup Ecosystem Report. 2019. URL: <https://startupgenome.com/reports/globalHstartupHecosystemHreportH2019> (дата звернення: 15.06.2023)
4. Conti A. Entrepreneurial Finance and the Effects of restrictions of Government R&B Subsidies. *Organization Science*. 2018. № 29(1). pp. 134–153.
5. Барвенко Я. Краудфандинг як інструмент залучення інвестицій у стартап. *DigiLaw Ukraine*. 2022. URL: <https://medium.com/digilaw-ukraine/краудфандинг-як-інструмент-залучення-інвестицій-у-стартап-366b0b80ecd0> (дата звернення: 15.06.2023)
6. Литвин І. В., Мельник А. В. Формування інноваційних екосистем стартапів на прикладі ВНЗ Німеччини. *Молодий вчений*. 2018. № 4(56). С. 799-805.
7. Hottenrott H., Richstein R. Start-up subsidies: Does the policy instrument matter? *Research Policy*. 2020. № 49(1). URL: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2019.103888> (дата звернення: 15.06.2023)

References

1. Yurinetz, Z.V. (2016), “Innovation potential and state innovation policy in the system of increasing competitiveness and the national economy”, Investments: practice and experience, vol. 4, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2016/9.pdf (Accessed 15 May 2023).
2. Baron, T. and Freiling, J. (2019), “Blueprint Silicon Valley? Explaining Idiosyncrasy of Startup Ecosystems”, Problemy Zarzadzania, vol. 1, pp. 57–76
3. Startup Genome (2019), “Global Startup Ecosystem Report”, available at: <https://startupgenome.com/reports/globalHstartupHecosystemHreportH2019> (Accessed 15 May 2023).
4. Conti, A. (2018), “Enterpreneurial Finance and the Effects of restrictions of Government R&B Subsidies”, Organization Science, vol.2 9(1), pp. 134–153.
5. Barvenko, Y. (2022), “Crowdfunding as a tool for attracting investment in a startup”, DigiLaw Ukraine, available at: <https://medium.com/digilaw-ukraine/краудфандинг-як-інструмент-залучення-інвестицій-у-стартап-366b0b80ecd0> (Accessed 15 May 2023).
6. Lytvyn, I. V. and Melnyk, A. V. (2018), “Formation of innovative ecosystems of startups on the example of higher education institutions in Germany”, A young scientist, vol. 4(56), pp. 799-805.
7. Hottenrott, H. and Richstein, R. (2020), “Start-up subsidies: Does the policy instrument matter?”, Research Policy, vol. 49(1). <https://doi.org/10.1016/j.respol.2019.103888>

Стаття надійшла до редакції 15.07.2023 р.